

І. А. Галіахметов,

к.ю.н.,

доцент кафедри правового регулювання економіки
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДУ
МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВОГО МАТЕРІАЛУ
СТУДЕНТАМ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НЕПРОФІЛЬНОГО ВНЗ**

Бурхливий розвиток науки і галузі конституційного права в Україні по-різному відображається у викладанні відповідного навчального курсу студентам юридичного факультету. Кардинально змінюються концепції практично всіх державно-правових явищ, сутність і зміст понятійно-категоріального апарату конституційного права, види правових джерел галузі і багато іншого. Особливе значення в сучасному періоді побудови правової держави і громадянського суспільства в Україні набуває розвиток прикладної (практичної) функції науки конституційного права, під якою розуміються напрями впливу на певні сфери суспільної діяльності, зокрема, місцеве самоврядування. Тому виклад муніципально-правового матеріалу має деякі особливості, що дозволяють студентам, окрім глибоких знань, набутти навички і впевненість у реальному впливі конституційно-правової і муніципально-правової науки на певні процеси в суспільстві, оволодіти конкретними прийомами запуску «механізмів» у самих різноманітних напрямках їх впливу на практику становлення і розвитку місцевого самоврядування.

Саме сукупність конституційно-правових і споріднених галузевих норм, що регулюють сферу місцевих суспільних відносин і «сукупність наукових теорій і знань, що узагальнюють дану галузь суспільних відносин, практику реалізації норм муніципального права» [1, с. 3] обумовлюють необхідність викладання спеціального навчального курсу в рамках циклу конституційно-правових дисциплін (наук) і потребує відповіді на питання про ціннісно-цільові засади даного курсу, його структуру, зміст, предметне ядро. Тобто всім випускникам-бакалаврам незалежно

від їх галузевої спеціалізації постануть у нагоді отримані знання юриста з конституційного і муніципального права. Як б далеко від конституційно-правової тематики ні практикували юристи будь-якого профілю, вони будуть вирішувати питання забезпечення прав і свобод громадян, територіальних громад, взаємодії з системами громадянського суспільства, державної і місцевої (муніципальної) влади. Адже, добрі знання з конституційного і муніципального права повинні бути у всіх студентів юридичного факультету незалежно від спеціалізації. Що ж стосується визначення сутності муніципального права, його предмета, то даний аспект і визначає основні проблеми викладання даної галузі за відсутності окремо визначеної дисципліни у навчальному плані.

Виникає закономірне питання, яким чином вивчаються всі складові предмета муніципального права? Адже сучасна практика викладання муніципального права показує, що предмет галузі розкривається, головним чином, по предметам інших галузей права конституційного, цивільного, фінансового, трудового, адміністративного тощо.

Отже, не можна не побачити можливості і потреби запровадження комплексного муніципального права як навчальної дисципліни, придатної до потреб аудиторії студентів, де необхідно розповісти про всі основні сторони діяльності органів місцевого самоврядування і про їх правові засади. Муніципальне право в зазначених випадках буде виступати, як об'єднаний інститут для викладання і власно муніципального права, і засад цивільного, житлового, адміністративного, земельного, екологічного та інших галузей права або галузей законодавства. При цьому студентам завжди потрібно пояснювати про умовність і обсяг матеріалу з дисципліни, яка викладається їм, наголошуючи на тому, що і у цивільного, і у земельного, і в адміністративного права є власні предмети дослідження.

Таким чином, викладання муніципального права повинно будуватися згідно із загальноправовими тенденціями взаємопроникнення приватноправових і публічно-правових засад у правознавстві і розвитку міжгалузевих інститутів. Тобто мова йде про оновлення предмета і методу муніципального права новими явищами — управління за результатами, саморегулювання, самоорганізація, державно-приватні партнерства, аутсорсинг, кодифікація галузевого законодавства тощо.

Нові та спірні з точки зору галузевої належності правові інститути потребують осмислення муніципальним правом, інакше вони можуть залишитися недостатньо пізнаними. В ході вивчення курсу по відносно новим темам, що недостатньо досліджені в юридичній літературі і на практиці, важливо аналізувати матеріали, які містяться на сайтах правомочних органів місцевого самоврядування і науково-дослідницьких центрів. Особливу увагу приділяти тому, що викладачу потрібно брати участь у зовнішніх і внутрішніх конференціях, наукових семінарах з цієї тематики.

На думку С. Васильєвої, «нічого немає поганого і в тому, щоб викликати інтерес студентів до галузі права шляхом перенесення акцентів на актуальні в даний період теми. Тому, у змісті цієї навчальної дисципліни корисно було б відображати ідею прикладного характеру, прагматизму галузі права» [2, с. 36]. На наш погляд, найактуальнішими в муніципальному праві України в теперішній час постають такі теми, як: конституційно-правовий статус органів і посадових осіб місцевого самоврядування; правові форми представництва інтересів територіальної громади та її жителів в органах місцевого самоврядування; правові засади місцевих виборів; статутне право територіальної громади.

На нашу думку, виклад муніципально-правового матеріалу студентам необхідно організувати на засадах принципу системності знань. Тільки системний підхід до методики викладання цієї дисципліни (курсу, тематики) забезпечить добре засвоєння змісту муніципального права всіма випускниками незалежно від спеціалізації. Системність знання може бути забезпечена за кількома напрямками підготовки, а саме:

— під час викладу муніципально-правового матеріалу слід враховувати правові поняття (категорії), що викладалися або будуть викладатися студентам на всьому етапі отримання ними юридичної освіти. Наприклад, під час викладення питань предмета і методу права, понятійно-категоріального апарату необхідно звертатися до теорії держави і права, і конституційного права. Студенти найкраще зможуть засвоїти специфіку і зміст муніципального права, якщо уявлять, як відносяться муніципально-правові поняття з суміжними їм явищами у конституційному, адміністративному, цивільному, господарському та інших галузях права і законодавства;

— правове регулювання місцевого самоврядування (екон. муніципальний менеджмент. — І.Г.) взаємопов'язане з іншими

сферами суспільного життя, зокрема, з економічної точки зору пояснюються основи міжбюджетних відносин і територія як об'єкт управління;

— понятійно-категоріальний апарат краще засвоюється, якщо до нього періодично звертаються: в тому ж контексті або з врахуванням його доповнень, ускладнень. Наприклад, логічно буде розглядати компетенцію органів і посадових осіб місцевого самоврядування в загальному вигляді, а потім звертатися до неї під час вивчення окремих сфер життєдіяльності територіальних громад, зокрема, в сфері управління комунальною власністю, освіти тощо. Саме такий підхід пізнання дозволяє творче правове мислення, логіку і розуміння методів аналізу правових інститутів;

— головною задачею викладання муніципального права є розвиток студентами навичок самостійності у засвоєнні новел національного і міжнародного законодавства.

Також дуже важливою постає підтримка активності студентів щодо використання ними різних навчально-методичних форм (тестів, диспутів та інших інтерактивних дій).

Для ефективного процесу навчання має значення технічне забезпечення навчальної дисципліни обладнанням і спеціальною технікою. Так, під час викладу лекційного матеріалу загального змісту необхідне обладнання для проведення електронних презентацій. А для проведення практичних занять необхідна аудиторія з обладнанням під тему дослідження (гри, тренінгу, ораторської майстерності), що є невід'ємним елементом підготовки юриста до практичної діяльності.

Вивчення муніципального права в рамках самостійної дисципліни (науки) або навчального курсу в рамках конституційного права орієнтоване на підготовку студентів у публічно-правовій сфері діяльності. Отже, актуальним є осмислення правил професійної етики, що супроводжують дії (бездіяльність) депутатів, посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Тільки використання значної сукупності навчально-методичних прийомів, наукових підходів забезпечить ефективне вивчення змісту комплексного предмета і матеріалу муніципального права. А також дозволить самостійно виявляти особливості (ознаки) муніципального права, допоможе у підготовці належних професійних кадрів, що потребують різні рівні муніципального управління і, зокрема, становленню і укріпленню місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел

1. *Кутафин О.Е.* Муниципальное право Российской Федерации: учебник / О.Е. Кутафин, В.И. Фадеев. — М.: Проспект, 2010. — 672 с.
2. *Васильева С.В.* Когда обучение конституционному праву несёт для студента свет: рассуждения о предмете, задачах и методологии преподавания этой учебной дисциплины / С.В. Васильева // Конституционное и муниципальное право. — 2008. — № 23. — С. 35–37.

Стаття надійшла до редакції 04.07.13.

Р. В. Губань,
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри теорії, історії держави і права
та конституційного права
Академії муніципального управління

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ОСНОВИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ»)

Вкрай потрібно посилити прогностичну функцію юридичної науки. Вона не повинна обмежуватися тільки констатацією фактів, а має працювати на перспективу, виробляти оптимальні моделі розвитку державності й правової системи України
Ю. С. Шемиученко [1]

Якби не намагалися вузи і викладачі, однак підготувати юриста, який був би фахівцем з усіх напрямків просто неможливо. Про це свідчить, по-перше, що при захисті дисертацій виділяються спеціальності, з яких захищаються дисертації, тобто навіть на цьому рівні вже передбачається спеціалізація. По-друге, і це, мабуть, головне, станом на 29 березня 2013 р. база «Законодавство України», яка розміщена на сайті Верховної Ради України, нараховувала 186 216 документів! І це при тому, що в цій базі містяться не всі нормативно-правові акти, чинні в державі і при тому, що в ній не містяться рішення районних, районних у містах, сільських, селищних, міських, обласних рад, зміст яких, у деяких